

אופנים שיש ספק אם אדם קנה דבר מסוים

הקונה שפחה או פרה, ובשעת הקניין לא היו בפנינו, אבל ידוע שקודם לכן היו **מעוברות**, ולאחר מכן **כבר ילדו**, ואם כן **ספק של מי הוולד**, כי אם בשעת הקניין עדיין לא ילדו, הוולד של הקונה, ואם בשעת הקניין כבר ילדו, הוולד אינו של הקונה. [לעניין פרה יתכן שיהיה קניין כשאינה בפנינו רק בחליפין, כי אינה נקנית בכסף. אבל שפחה נקנית אף בכסף כשאינה בפנינו].

א. אם האחד מוחזק, [שהוולד ברשותו].

כשיש לו גם חזקת מרא קמא, [כלומר שהוא המוכר שהיה שלו עד עתה], הכל מודים, שאפילו אם אינו **טוען** בוודאות שהוולד שלו, [אלא טוען שמא], הוא **זוכה** בוולד, עד שיביא שכנגדו ראיה שהוא שלו.

וכשאינו לו חזקת מרא קמא [כלומר שהוא הקונה שעד עתה לא היה שלו], אם הוא **טוען** בוודאות [=ברי] שקנה את הוולד, כי נולד אחר הקניין, הוא **זוכה** בו, עד שיביא שכנגדו ראיה שהוא שלו. אבל אם אינו **טוען** בוודאות שקנה את הוולד, אבל אומר שמא קנה אותו, אין מועיל לו שהוולד ברשותו, ודינו כדין מי שהוולד אינו ברשותו, שנחלקו בו חכמים וסומכוס **כמבואר בסמוך**.

ב. אם אין אחד מהם מוחזק, [שהוולד באגם או בסמטא או ברשות הרבים].

לדברי חכמים, בכל אופן **מי שיש לו חזקת מרא קמא**, [כלומר המוכר שהיה הוולד שלו עד עתה], הוא **זוכה** בוולד, והבא להוציא ממנו עליו להביא ראיה שהוולד שלו.

ולדברי סומכוס. לדעת רבה בר רב הונא, בכל אופן **חולקים** את הוולד ביניהם. **ולדעת רבא**, כשזה **שיש לו חזקת מרא קמא טוען** בוודאות [=ברי] שהוולד שלו, הוא **זוכה** בו, אבל אם אינו **טוען** כן בוודאות, אלא מספק [=שמא], וגם שכנגדו **טוען** מספק שמא הוולד נולד ברשותו, **חולקים** את הוולד ביניהם.

ובכל האופנים שהדין עם המוכר, מאחר שהקונה תובע את אדם וגם וולד, והמוכר מודה רק בתביעת האם, הרי זה **מודה במקצת הטענה**. ואמנם לעניין מכירת שפחה אין בזה נפקא מינה, כי אין נשבעים על העבדים. אבל לעניין מכירת פרה [וכן לעניין מכירת שפחה לדעת רבי מאיר שנשבעים על העבדים], יש להשביע את המוכר שבועת מודה במקצת.

לדעת האומרים הילך חייב, בכל אופן יש להשביעו. ולדעת האומרים הילך פטור, יש להשביעו **כשאינו יכול לומר הילך**, כגון שהוזקה האם שמודה בה, ואינה כפי שהיתה ראויה למוכר.

מי שהיו לו שני עבדים אחד גדול ואחד קטן ומכר אחד מהם

א. כשהקונה אומר את הגדול קניתי, והמוכר אומר איני יודע.

הדין עם הלוקח והגדול שלו. [בדף צ"ז התבאר דין ברי להוציא ושמא להחזיק, ולכאורה לדעת האומרים ברי עדיף, דין המשנה ככתבו, ולדעת האומרים לאו ברי עדיף, מדובר במשנה כשהמוכר מחויב שבועה, ואינו יכול להישבע, ומתוך שאינו יכול להישבע משלם, כגון באופן שהעמידו רב ושמאל את הדין השלישי במשנה, שהמוכר מודה במקצת, כלומר שמודה שלכל הפחות חייב דמי עבד קטן או כסות קטנה, ואינו יודע אם חייב יותר].

ב. כשהמוכר אומר את הקטן מכרתי, והקונה אומר איני יודע.

הדין עם המוכר ואין לקונה אלא קטן. [דין זה פשוט לדברי הכל שהמוציא מחבירו עליו הראיה].

ג. כשהמוכר אומר את הקטן מכרתי, והקונה אומר את הגדול קניתי.

לדברי חכמים, אין לקונה כלום. את הקטן שהמוכר מודה לו, לא יקבל, כי הוא מודה למוכר, שלא קנה ממנו את הקטן. ואת הגדול שהוא תובע לא יקבל כלל, כי המוכר כופר בכל טענתו, [ואף על פי שהודה שמכר את הקטן, אינו נשבע שבועת מודה במקצת, משלושה טעמים. א. אין זו הודאה ממין הטענה. ב. אין נשבעים על העבדים. ג. מה שמודה הילך הוא], ומה שאמרו **במשנה שהמוכר חייב להישבע**, אין זה בתביעת עבד לבדו, אלא:

לדברי רב – בתביעת דמי עבד. [לפי פירוש רש"י, הקונה אומר למוכר, 'מסרתי בידך דמי עבד גדול, כדי שתקנה לי בהם עבד גדול, ולא קניתי, וחייב אתה להחזיר לי הדמים', והלה מודה שקיבל רק דמי עבד קטן. ולפי פירוש

התוס', הקונה אומר למוכר, 'שלמתי לך דמי עבד גדול, כדי שתמכור לי עבד גדול שלך בשטר', והלה אומר, 'שלמת לי דמי עבד קטן, כדי שאמכור לך אותו בשטר'.

ולדברי שמואל – בתביעת כסות לעבד, כלומר הקונה אומר, 'שלמתי לך כדי לקבל בד גדול, לעשות ממנו בגד לעבד גדול', והמוכר אומר, 'שלמת לי כדי לקבל בד קטן, כדי לעשות ממנו בגד לעבד קטן'.

ולדברי רבי הושעיא – בתביעת כסות ועבד, ונשבע על העבד על ידי גלגול שבועה, כלומר הקונה אומר, 'שלמתי לך כדי לקבל עבד גדול ובד גדול לעשות ממנו בגד לעבד', והמוכר אומר, 'שלמת לי כדי לקבל עבד קטן ובגד קטן לעשות ממנו בגד לעבד' ומאחר שמודה במקצת הבגד שתבעו ממנו, חייב שבועה על כך, ומגלגלים עליו שבועה גם על העבד. והחידוש במשנה הוא, שבגד של עבד אינו נידון כעבד שאין נשבעים עליו, אלא כשאר מטלטלים שנשבעים עליהם.

ורב ששת אומר, שלדברי הסובר כרבי מאיר, [לעניין שנשבעים על העבדים], והסובר כרבן גמליאל, [לעניין שהודאה שלא ממין הטענה מחייבת שבועה], יתכן דין המשנה אף בקונה האומר עבד גדול קניתי, ומוכר האומר עבד קטן מכרתי, כי מאחר שנשבעים על העבדים, והודאה שלא ממין הטענה מחייבת שבועה, המוכר חייב להישבע שבועת מודה במקצת. ואף לדעת האומרים הילך פטור, חייב להישבע כשהעבד הקטן שהודה שמכרו הוזק, ואינו שווה כפי שהיה ראוי להיות, ואם כן אין כאן הילך. [ומכל מקום את המשנה אין להעמיד כן, כי במשנה מדובר גם בתביעת קרקע, ואין מי שיאמר שנשבעים על הקרקעות].

ד. כששניהם אינם יודעים.

לדעת סומכוס חולקים. אבל לדברי חכמים המוציא מחבירו עליו הראיה.

מחובר לקרקע

לדברי הכל, כל גידולי קרקע המחוברים לקרקע, **דינם כקרקע, ואין נשבעים עליהם, כשם שאין נשבעים על הקרקעות. והתולש אותם בשבת חייב חטאת, ובעל חוב שגובה את הקרקע נוטל אותם עם הקרקע.**

וכל זה בגדולי קרקע הצריכים לקרקע **אבל כשהם עומדים להיקצר.**

לעניין שבועה - לדעת רבי מאיר הם נידונים כמטלטלים, ונשבעים עליהם. ולדעת חכמים הם נידונים כקרקע, ואין נשבעים עליהם.

ולעניין שבת - הכל מודים שהתולש אותם חייב חטאת.

ולעניין גביית חוב - הכל מודים שאינם נגבים עם הקרקע. כן כתבו התוס', אולם ר"ח פירש שנחלקו בזה חכמים.

המוכר זיתיו לעצים ועשו פירות

המוכר אילנות של זיתים, שיקוץ אותם הקונה, להשתמש בהם להסקה, ולא קצצם עד שעשו פירות, הרי הפירות הללו באו מכח בעל הקרקע, ומכח בעל האילן, וראוי שיחלקו בהם. אולם:

- **אם בעל הקרקע התנה עם הקונה, שיקצוץ את האילנות מיד, והוא עבר על התנאי, והשהה אותם עד שגדלו עליהם פירות, בעל הקרקע נוטל את כל הפירות,** [כי כשהקונה מקיים את האילן יותר מהראוי, הוא מוחל לבעל הקרקע על חלקו בפירות].

- **ואם בעל הקרקע הרשה לקונה שיקצוץ את האילנות מתי שירצה, הקונה נוטל את כל הפירות,** [כי כשבעל הקרקע מרשה לקונה לאחר את הקציצה הוא מוחל לקונה על חלקו בפירות].

- **ורק כשבעל הקרקע לא פירש ללוקח, מתי יקצוץ את האילנות, הם חולקים בפירות. אולם גם בזה אם היו רק פירות מועטים, שלאחר ההוצאות שיוציאו עליהם במסיקתם ועצירתם, לא יהא בהם רביעית שמן מסאה זיתים, בעל הקרקע מוחל עליהם, והקונה נוטל את הכל.**

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות ©

מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית